

ДО ПИТАННЯ СИСТЕМИ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТНОСТІ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

Умови віртуального середовища, що забезпечують цілеспрямованість, активність та ініціативність у діяльності користувачів мережі Інтернет, є найбільш значимими для розвитку їх суб'єктності. Найбільша повнота розвитку суб'єктності репрезентується у механізмах самоактуалізації та цілепокладання, оскільки самоактуалізація описує стан реалізації потенціалів системи на рівні особистості у досягненні її цілі, а цілепокладання – встановлення цієї цілі. Обидві вони є есенціальними для розвитку суб'єктності, займаючи верхні ієрархічні позиції в системі механізмів її розвитку. Всі психологічні механізми розвитку суб'єктності системно об'єднуються своїми метамеханізмами – системами психологічних взаємовідносин і складових, що визначають процес переходу на більш високий якісний стан суб'єктності: інтелектуальним розвитком та інтенцією до самотрансцендування особистості, виходу «Я» за власні межі та розширення цих меж.

Відеозапис виступу за посиланням: <https://youtu.be/1UFweADz55A>.

1. Система – взаєпов'язані елементи, що взаємодіють як єдине ціле для досягнення певної цілі, для виконання певної функції або функцій. Ключові характеристики системи: наявність окремих елементів; взаємодія цих елементів як цілого у досягненні цілі; виконання функцій, що утворюються у взаємодії елементів між собою та не представлені у окремих елементів; збільшення ефективності функціонування системи у порівнянні з окремими елементами.

2. Механізм – система функціонування явища. Механізм розвитку суб'єктності – система взаємов'язаних елементів, що забезпечують досягнення своєї цілі – розвиток суб'єктності.

3. Суб'єктність – властивість особистості задіювати свої потенціали, інтенції та особливості у діяльності для цілеспрямованої зміни світу. Це також здатність бути суб'єктом діяльності – цілеспрямованим, активним та ініціативним перетворювачем позавіртуальної та віртуальної дійсності.

4. Розвиток суб'єктності особистості характеризується збільшенням інтенсивності її впливу на зовнішній світ і на перебудову чи ампліфікацію власних ментальних карт, перетворюючи людину все більше з продукту впливів оточуючого середовища на, все більшою мірою, творця цього середовища та режисера подій, що відбуваються в ньому.

5. Умови віртуального середовища, що забезпечують цілеспрямованість, активність та ініціативність у діяльності користувачів мережі Інтернет, є найбільш значимими для розвитку їх суб'єктності.

6. Віртуальний освітній простір є спеціально розробленим навчальним контекстом у мережі Інтернет для здійснення різноманітних технологій дистанційного навчання та ґрунтується на принципах активності, ініціативності, цілеспрямованості та суб'єктності учнів і педагогів. Віртуальні освітні простори є найбільш ресурсними майданчиками Інтернету, що забезпечують розвиток суб'єктності.

7. Розвиток суб'єктності базується на здійсненні механізмів розвитку суб'єктності, є системою механізмів та інших елементів, що забезпечують збільшення інтенсивності ступеня її впливу на зовнішню та внутрішню дійсність, як у «реальному» світі, так і у віртуальному та змішаному.

8. До механізмів розвитку суб'єктності відносяться самоактуалізація, цілепокладання, прогнозування, проєктування діяльності, саморегуляція, структурування та переструктурування орудійно-сміслових схем (когнітивно-орієнтувальних стратегій) діяльності, пріоритизація, ієрархізація стратегій, рефлексія, зміна рефлексивної позиції, децентрація мислення, самонавчання, самоідентифікація, спілкування, гумор.

9. Зазначені механізми займають не рядоположну позицію один по відношенню до одного в межах системи розвитку суб'єктності через різний вплив на розвиток суб'єктності та різний ступінь когерентності з психологічним феноменом суб'єктності. Можна казати про наявність певних ієрархій механізмів розвитку суб'єктності в межах спільної системи.

10. Цілепокладання, що визначає суть і смисл діяльності, запускає та спрямовує її здійснення, займає провідну позицію серед чинників розвитку суб'єктності, є базовою умовою формування системи її механізмів, об'єднання їх у єдине ціле та збільшення цілісності цієї системи.

11. На нашу думку, найбільша повнота розвитку суб'єктності репрезентується у механізмах самоактуалізації та цілепокладання, оскільки самоактуалізація описує стан реалізації потенціалів системи на рівні особистості у досягненні її цілі, а цілепокладання – встановлення цієї цілі. Обидві вони є есенціальними для розвитку суб'єктності та займають верхні позиції в ієрархії механізмів. Зазначені механізми діють також і у віртуальному просторі мережі Інтернет.

12. Функціонування лише механізмів не описує всієї картини розвитку суб'єктності, оскільки здійснення самих механізмів розвитку суб'єктності визначається метамеханізмами, тобто механізмами механізмів, або надсистемами. До таких метамеханізмів ми віднесли розвиток інтелекту як сукупного потенціалу особистості обробляти інформацію та мислити, та самотрансценденцію особистості як інтенцію до виходу за межі власних обмежень, як інтеграцію у більш глобальні та значні системи світу. Власне кажучи, це і є смислом розвитку суб'єктності: інтегруватися у ці позавіртуальні та віртуальні системи для збільшення свого впливу на буття.